

Οι περισσότεροι άνθρωποι, ειδικά αυτοί που διδάχθηκαν την Ιστορία κι αυτοί που τη διδάζαν σε σχολικά πλαίσια, δηλαδή σε μεγάλη διάρκεια, από την αρχαία μέχρι τη νεότερη εποχή, αλλά σε ρηκό επίπεδο, τη βλέπουν σαν μια ρέουσα γραμμή, σαν ένα ποτάμι, με καταβολή στην απαρχή του χρόνου και με κατεύθυνση το μέλλον. Σ' αυτή τη μεταφορική εικόνα η λέξη «κατεύθυνση» είναι το κλειδί που δίνει νόημα, που δίνει την εντύπωση κάποιας οργάνωσης, κάποιου σχεδίου και σκοπού. Κατά καιρούς ο ρους αυτού του ποταμού παίρνει ιδιαίτερη επιτάχυνση και αποκτά τρομακτική πυκνότητα, βάφεται με αίμα και γεμίζει με πτώματα. Και κατά άλλους καιρούς τα πράγματα, δόξα τω Θεώ, ησυχάζουν...

Η μεγαλύτερη ψευδαίσθηση σε μια τέτοια αντίληψη της Ιστορίας είναι ότι κάποια πράγματα, γεγονότα, δόγματα, διδάγματα, πτώματα, πλάνες, αποκαλύψεις προσπερνιούνται, μένουν στο παρελθόν. Κι αν δεν μπορούμε να αποχωριστούμε τη μεταφορικότητα του νερού, μάλλον πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι βρισκόμαστε σε μια κλειστή δεξαμενή της Ιστορίας, όπου όσα έχει πράξει ή πράττει τώρα η ανθρωπότητα, ένα έθνος, μια θρησκεία, ένας στρατός, ένα κόμμα, ένας ηγέτης, ένας γκουρού, όλα κατακάθονται πάνω στους ανθρώπους. Και η κάθε ανθρώπινη ζωή χωριστά είναι δειγματοληψία της εποχής του, δειγματοληπτική ανάλυση της Ιστορίας.

Η ζωή της Μπρουνχίλντε Πόμζελ προσφέρεται για τέτοια δειγματοληψία, πρώτο για τη διάρκειά της που παίρνει περισσότερο από έναν αιώνα και δεύτερο για το γεγονός ότι υπήρξε παρούσα στην καρδιά της ναζιστικής προπαγάνδας, εργαζόμενη ως γραμματέας του Γιόζεφ Γκέμπελς, του υπουργού και στενότερου συνεργάτη του Χίτλερ. Σε ηλικία 102 χρονών το 2013, η Πόμζελ έδωσε μια πολύωρη συνέντευξη, από την οποία η εταιρεία Black Box Film and Media Productions δημιούργησε ένα ντοκιμαντέρ με τίτλο «A German Life».

Ο Κρίστοφερ Χάμπτον, ο λαμπρός Άγγλος θεατρικός συγγραφέας, σεναριογράφος και σκηνοθέτης, που κατέχει την τέχνη να βλέπει την Ιστορία μέσα από τη ζωή των ηρώων των έργων του, διέιδε σ' αυτό το υλικό την ευκαιρία της ερμηνευτικής αποκρυπτογράφησης αυτής της αιγυπτιακής προσωπικότητας μέσω της μεταφοράς της στη θεατρική σκηνή. Αιγυπτιακής, επειδή και ο συγγραφέας και όλοι μας ενδιαφερόμαστε σφόδρα για την αυτοεικόνα με την οποία η Πόμζελ τελειώνει την πορεία της, για το ένστικτο της συνειδησιακής επιβίωσής της, για την κρίση του εαυτού της, για τον τρόπο της αντιμετώπισης των αληθειών που αργά ή γρήγορα στάθηκαν μπροστά της. Είναι σαν να ήθελε ο Χάμπτον να χρησιμοποιήσει το θέατρο ως πιο οικείο γι' αυτόν εργαλείο για να αναλύσει μέσω της υποκριτικής ερμηνείας το πραγματικό ανθρώπινο υλικό που είχε μπροστά του.

Στο Λονδίνο, τον ρόλο της Πόμζελ ερμήνευσε η μεγάλη Μάγκι Σμιθ, η οποία για χάρη αυτού του ρόλου επέστρεψε στη σκηνή μετά από 12 χρόνια απουσίας.

Αλλά επειδή η κάθε υποκριτική δουλειά είναι ξεχωριστό πείραμα με άγνωστα αποτελέσματα, ο Ανδρέας Αραούζος με τη σειρά του ήθελε να προβεί σ' αυτή την ανάλυση με τη Δέσποινα Μπεμπεδέλη. Η συμπαραγωγή της Alpha Square με το Σατιρικό Θέατρο μετέφερε στην κυπριακή σκηνή το έργο του Χάμπτον σε πολύ προσεγμένη μετάφραση της Ανθής Ζαχαριάδου. Η Δέσποινα Μπεμπεδέλη φορτώνεται τις δεκαετίες που τη χωρίζουν από την ηλικία της πρωίδας της και τη μειωμένη της όραση, που δηλώνεται από τον τρόπο με τον οποίο μεταβαίνει στην καρέκλα της, στο κέντρο της σκηνής. Και τα δύο στοιχεία είναι σημαντικά για να αποδοθεί η συγκέντρωσή της στην ενδοσκοπήση.

Οι πρώτες φράσεις του κειμένου αφορούν στη μνήμη που αρνείται να συγκρατήσει τα σημερινά αλλά λειτουργεί ως στραμμένος στο παρελθόν προβολέας. Μόνο μια ηθοποιός της κλάσης της μπορεί από την αρχή να δημιουργήσει την αίσθηση της αμφισημίας των λεγόμενων της Πόμζελ, όταν από τη μία αποδίδεται η δική της αλήθεια και από την άλλη δημιουργείται το χάσμα με την ιστορική αλήθεια. Ο σκηνοθέτης φέρνει τη γηραιά Μπρουνχίλντε αντιμέτωπη με τις προβολές από τα χρονικά της ναζιστικής Γερμανίας και τις σημαίες με τους αγκυλωτούς σταυρούς (προβολές Νίκος Μυλωνάς, σκηνικά Λάκης Γενεθλής), περιστρέφοντας τη σκηνή. Εκείνη συνεχίζει να προβάλλει το άλλοθι της άγνοιας (για τα εγκλήματα των Ναζί, για την τύχη των Εβραίων, για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, για τα γεγονότα στο μέτωπο), της μη συμμετοχής, της ασημαντότητας της.

Η Μπεμπεδέλη αποκαλύπτει μια γενικευμένη ανθρώπινη συμπεριφορά, να κρύβεται κανείς από την πραγματικότητα μέσα στα κρησφύγετα των προσωπικών αναγκών, των τυχαίων συμβάντων, των τεχνικών επιβίωσης, των μαζικών πλάνων και να βλέπει την πολύ μεγαλύτερη από τη μικρή δική του πραγματικότητα από το ματάκι της πόρτας. Όλες οι ανακαλύψεις γίνονται όχι ως σχολιαστική ερμηνευτική καταδίκη, αλλά μέσα από τα ίδια τα λόγια της πρωίδας της. Ο συγκρατημένος υποκριτικός της τρόπος, όπως και όλη η σκηνοθετική στάση του Αραούζου, δεν δίνουν ευκολίες στο κοινό, δεν το κατευθύνουν. Οι θεατές μπορούν, αν

θέλουν, να σκεφτούν πόσα κατακάθια αφήνει πάνω τους η δική μας εποχή.

Ως τελευταία λόγια του Γκέμπελς φέρονται τα εξής: «Θα ξαναγυρίσουμε και η γη θα τρέμει». Αισθάνομαι τις δονήσεις όταν βλέπω νέους ανθρώπους του τόπου μας να χαιρετούν ναζιστικά και ακούω τα συνθήματά τους.

nonamoleski@hotmail.com

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ

Της Νόνα
Μολέσκιν

«ΜΙΑ ΖΩΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ»

Ένστικτο συνειδησιακής επιβίωσης